

nůž
JO NESBØ

Kapitola 1

Na větvi tlející borovice povlávaly rozedrané šaty. Starci připomínaly jednu písničku z mládí, tu o šatech na prádelní šňůře. Tyhle šaty se však netřepotaly v jižním větru jako v té písni, nýbrž v ledovém proudu řeky posíleném tajícím sněhem.

Na dně řeky panoval absolutní klid, a ačkoli byl břez, pět hodin odpoledne a na nebi nad hladinou přesně podle předpovědi ani mráček, příliš mnoho slunečních paprsků deroucích se přes vrstvu ledu a čtyřmetrový sloupec vody sem nepronikalo. Proto borovice i šaty tonuly ve zvláštním nazelenalém pološeru. Stařec soudil, že to jsou letní šaty, byly modré s bílými puntíky. Možná měly kdysi výraznější barvu, to nevěděl, nepochybně záleželo na tom, jak dlouho už na té větvi visí. Nyní se pohybovaly s proudem, který se nezastavoval, který je promýval, při nízkém stavu vody je hladil, při vysokém jimi trhal a cloumal, v obou případech je však kousek po kousku rval na cáry. Ty rozedrané šaty jsou vlastně jako já, říkal si v duchu stařec. Kdysi pro někoho něco znamenaly, pro nějakou dívku nebo ženu, pro pohled muže nebo pro paže dítěte. Jenže teď se to s nimi má jako se mnou, jsou ztracené, nevyužité, pozbyly původní funkce, jsou lapené, umlčené, němé. A je jen otázkou času, kdy proud strhne poslední cíp, který po nich zbyde.

„Na co se díváte?“ zaslechl hlas zpoza křesla, v němž seděl. Obrnil se proti bolesti svalů, otočil hlavu a vzhledl. Zjistil, že přišel nový zákazník. Paměť už mu nesloužila jako dřív, ale tváře lidí, kteří navštívili Lovecké a rybářské potřeby Simensen, nezapomínal nikdy. Dotyčný nepřišel pro zbraň ani pro munici. S trochou cviku se z pohledů zákazníků dalo vyčíst, který je býložravec a patří k té polovině lidstva, co ztratila vražedný instinkt a uniká jí tajemství, s nímž je obeznámena druhá polovina, totiž že muži vlije do žil nejvíc energie jediné příležitost zastřelit velkého savce. Stařec odhadoval, že tenhle zákazník sem přišel pro třpytku nebo rybářský prut, které spočívaly na regálech nad a pod velkou televizní obrazovkou umístěnou na stěně přímo před nimi, případně pro některou fotopast vystavenou na druhém konci obchodu.

„Dívá se na řeku. Haglebuelva se jmenuje.“ To odpověděl Alf, zeť, který k nim mezitím přistoupil. Pohupoval se na podpatcích a ruce měl zabořené ve velkých kapsách dlouhé kožené střelecké vesty, kterou v práci neodkládal. „Loni jsme do ní ve spolupráci s výrobcem umístili podvodní kameru. A tak teď máme čtyřia dvacetihodinové živé vysílání z místa přímo nad lososími schody, které obcházejí vodopád Norafossen, a můžeme sledovat, jak ryby putují proti proudu.“

„A to bývá kdy?“

„Někteří jednotlivci táhnou už v dubnu a květnu, ale hlavní tah začíná až v červnu. Před lososy se vytírají pstruzi.“

Zákazník věnoval starci úsměv. „Tak to se ještě načekáte, že? Nebo už jste nějaké ryby zahlédl?“

Stařec otevřel ústa. V hlavě se mu formovala slova, ta nezapomněl, avšak nevydal ani hlásku. Ústa opět zavřel.

„Afázie,“ vysvětlil Alf.

„Cože?“

„Mrtvice, nemluví. Jdete pro rybářské náčiní?“

„Pro fotopast.“

„Jste lovec?“

„Lovec? Ne, díkybohu. Mám chatu v Sørkedalen a našel jsem před ní zvířecí výkaly, jaké jsem ještě nikdy neviděl, tak jsem je vyfotil a fotku pověsil na Facebook s dotazem, jestli někdo neví, co to je. Okamžitě mi odpověděla spousta horalů. Medvěd. Medvěd! V cípu lesa dvacet minut jízdy a dvě hodiny chůze odsud, z centra hlavního města.“

„To je přece skvělé.“

„Jak se to vezme. Jezdím na tu chatu s rodinou. Rád bych, aby to zvíře někdo zastřelil.“

„Jsem lovec, takže vás chápu, ale víte, i v Norsku, kde ještě celkem nedávno žilo medvědů opravdu hodně, jsme během posledních dvou set let zaznamenali strašně málo případů, kdy po jejich útoku někdo zemřel.“

Jedenáct, pomyslel si stařec. Jedenáct obětí od roku 1800. Poslední v roce 1906. Nemoc ho sice připravila o schopnost mluvit a zhoršila mu motoriku, ovšem paměť nikoli. A pořád mu to myslelo. Aspoň většinou. Výjimečně se choval popleteně a vždycky si to uvědomil, když uviděl, jak si zeť Alf a dcera Mette vyměňují významné pohledy – v té chvíli mu spolehlivě došlo, že blbne. Když po něm převzali obchod, který založil před padesáti lety a od té doby ho provozoval, byl jim zpočátku k užítku. Ale teď, po poslední mrtvici, tu jen vysedával. Ne že by to bylo tak hrozné. Ne, po Oliviiň smrti už nekladl na zbývající léta života tak vysoké nároky. Stačilo mu pobývat v rodinném kruhu, mít každý den teplé jídlo, smět sedět v tomhle křesle v obchodě a dívat se na televizi, sledovat nepřetržitý program bez zvuku, kde všechno probíhá pomalým tempem, jaké mu vyhovuje, a kde nejdramatičtější událostí je objevení první ryby připravené ke tření, která se chystá zdolat lososí schody.

„Na druhou stranu to neznamená, že k takovému útoku nemůže zase dojít,“ zaslechl Alfova slova. Zeť mezitím odvedl zákazníka k polici s fotopastmi. „I kdyby ten medvěd vypadal jako roztomilý plyšák, je to masožravec a všichni masožravci zabíjejí. Takže byste si rozhodně měl pořídit fotopast. Díky ní zjistíte, jestli se zvíře poblíž vaší chaty usadilo, nebo jen prošlo kolem. Mimochodem, medvědi právě touhle dobou vylézají z brlohů a mají hlad. Namontujte fotopast na místo, kde jste našel výkaly, nebo k chatě.“

„Takže uvnitř té krabičky, co vypadá jako ptačí budka, je foťák?“

„Ta ptačí budka, jak tomu říkáte, chrání přístroj před povětrnostními podmínkami a procházející zvěří. Tohle je jednoduchá, cenově dostupná fotopast. Je v ní zabudovaná Fresnelova čočka, která registruje infračervené paprsky, jako je teplo vydávané zvěří, lidmi a podobně. Když přístroj takové záření detekuje, automaticky se spustí.“

Stařec naslouchal rozhovoru na půl ucha, jeho pozornost totiž mezitím upoutalo něco jiného. Něco, co se odehrávalo na televizní obrazovce. Neviděl, co to je, ale v zeleném pološeru se objevily světlejší záblesky.

„Záběry se ukládají na paměťovou kartu vloženou v přístroji a vy si je pak můžete přehrát na počítači.“

„To je úžasné.“

„Ano, ale když chcete zjistit, jestli přístroj něco zachytil, musíte osobně dojet na místo a zkontrolovat ho. Kdybyste zvolil tuhle trochu dražší verzi, přišla by vám na mobil esemeska, kdykoli by fotopast pořídila nějaký záběr. Případně tady máme nejlepší model, který je také vybavený paměťovou kartou, ovšem navíc vám záběry posílá rovnou na telefon nebo do mailu. Pak můžete klidně sedět doma v teple a na místo musíte zajet jen občas, abyste vyměnil baterie.“

„Co když se medvěd objeví v noci?“

„Přístroje jsou vybavené černými LED diodami. Ty vydávají neviditelné světlo, které zvíře nevyplaší.“

Světlo. Teď to stařec poznal. Zprava se po proudu blížil kužel světla. Provrtával se zelenou vodou, ozářil šaty a ty starci na chvějivý okamžik připomněly dívku, která se konečně probrala k životu a tančí radostí.

„To je úplné sci-fi!“

Stařec otevřel ústa, protože do obrazu právě vplula kosmická loď. Uvnitř byla osvětlená a vznášela se půldruhého metru nade dnem řeky. Na jednom místě narazila v proudu na veliký balvan a jako ve zpomaleném záběru se po srážce otáčela, záře čelních světlometů přitom přelétala po dně, a když zasvítila do čočky kamery, starce na okamžik oslepila. Vzápětí se vznášející se plavidlo zarazilo o tlustou větev borovice a úplně se zastavilo. Starci se rozbušilo srdce. Bylo to auto. Světlo v kabině svítilo a stařec viděl, že vůz je téměř po strop zaplněný vodou. Uvnitř někdo byl. Osoba napůl sedící, napůl stojící na sedadle řidiče zoufale tlačila hlavu ke stropu, očividně proto, aby mohla dýchat. Jedna z tlejících větví, které vůz zadržovaly, se odlomila a proud ji odnesl.

„Nezískáte sice tak ostré a zřetelné obrázky jako za denního světla a budou černobílé, ale jestliže čočka nebude zamlžená ani jí nebude nic překážet, tak toho svého medvěda jistě uvidíte.“

Stařec zadupal ve snaze upoutat Alfovu pozornost. Zdálo se, že se člověk v autě zhluboka nadechl a ponořil. Nakrátko strížené vlasy se mu zavlnily. Tváře měl nafouklé. Udeřil oběma rukama do bočního okénka obráceného ke kameře, ale voda v kabině sebrala úderu sílu. Stařec se zapřel o područky a pokusil se vstát, jenže svaly ho nechtěly poslechnout. Zaregistroval, že dotýčný má na jedné ruce šedivý prostředníček. V tu chvíli muž přestal tlouct do okénka a opřel si čelo o sklo. Vypadalo

to, že se vzdal. Zlomila se další větev a proud vozidlem cukal, avšak borovice ho stále nechtěla pustit. Stařec hleděl do zbrázděné tváře tisknoucí se k okénku. Vypoulené modré oči. Jizva vykrūžující světle růžový oblouk od koutku úst až k uchu. Konečně se z křesla zvedl a udělal dva nejisté kroky směrem k polici s fotopastmi.

„Pardon,“ omluvil se Alf tiše zákazníkovi. „Copak je, táto?“

Stařec máchl k obrazovce za sebou.

„Opravdu?“ pronesl Alf nedůvěřivě, starce rychlými kroky obešel a zastavil se před televizí. „Ryby?“

Stařec zavrtěl hlavou a obrátil se zpátky k obrazovce. Auto bylo pryč. Všechno vypadalo jako obvykle. Dno řeky, odumřelá borovice, šaty, zelené světlo pronikající ledem. Jako by se nic nestalo. Stařec znovu zadupal a na obrazovku ukázal.

„Klid, táto,“ poplácal ho Alf přátelsky po rameni. „Na tření je ještě brzy, víš.“ Vrátil se k zákazníkovi a k fotopastem.

Stařec hleděl na záda obou mužů a postupně v něm narůstalo zoufalství a vztek. Jak jim má vysvětlit, co právě viděl? Doktor řekl, že když mrtvice postihne přední i zadní část levé mozkové hemisféry, poškodí nejen schopnost mluvit, nýbrž často také celkovou schopnost komunikovat včetně psaní a gestikulace. Stařec dovrávorál zpátky ke křeslu a opět se posadil. Díval se, jak řeka bez ustání teče. Nerušeně. Nedotčeně. Nepochvějně. A po několika minutách se mu srdce zklidnilo. Kdoví, třeba se to přece jenom nestalo. Třeba to byl jen záblesk absolutního stařeckého zatmění mysli. Nebo v tomhle případě záblesk barevného světa stařeckých halucinací. Zadíval se na šaty. Ve chvíli, kdy si myslel, že je ozářily světlo-mety auta, mu připadalo, jako by v nich tančila Olivia. A tvář, kterou zahlédl za sklem, v osvětlené kabině, už viděl. Pamatoval si ji. Přitom jediné tváře, které dodnes

nosil v paměti, byly tváře zákazníků z jejich obchodu. Tohohle muže tu viděl dvakrát. Modré oči, růžová jizva. V obou případech si dotyčný koupil fotopast. Policie se tu po něm nedávno ptala. Kdyby stařec mohl, řekl by jim, že kupec byl hodně vysoký. A že měl ten pohled. Pohled, který prozrazoval, že zná ono tajemství. Pohled, který znamenal, že není býložravec.